

УДК 304+316.4+37.06

DOI: 10.12958/1817-3764-2024-2-73-79

Павлик Надія Павлівна,

докторка педагогічних наук, доцентка

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

м. Житомир, Україна.

ravnad@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-2601-4104>

Гордон Марина Володимирівна,

кандидатка економічних наук, доцентка,

здобувачка другого (магістерського) рівня ВО

ОП «Соціальна робота. Соціальна педагогіка»

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

м. Житомир, Україна.

marinagordon70@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0007-9409-7649>

Оленцевич Наталія Володимирівна,

кандидатка економічних наук, доцентка

Київського національного лінгвістичного університету,

м. Київ, Україна.

nataliya.olentsevyich@knlu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-6700-8515>

СОЦІАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ЛЮДЕЙ ЗІ СТАТУСОМ ВПО У ПРИЙМАЮЧИХ ГРОМАДАХ: РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

Вимушене переміщення великої кількості українців, зумовлене повномасштабним вторгненням російських військ в Україну, є складним соціальним явищем, що потребує уваги як у контексті кожної переміщеної людини, так і місцевих територіальних громад, які приймають нових мешканців. Соціально-економічний вплив внутрішнього переміщення на приймаючі громади є значущим та ресурсно витратним. Постає потреба як вивчення спричинених процесом переміщення соціальних проблем, так і пошуку ефективних і взаємоприйнятних рішень із боку влади, приймаючих громад, людей зі статусом ВПО. Уразливий стан людей зі статусом ВПО призводить до виникнення низки потреб, що повинні знайти відповідь із боку держави, суспільства та органів місцевого самоврядування.

Відповідно, набуває актуальності потреба соціальної інтеграції людей зі статусом ВПО у приймаючі громади через ідентифікацію їхніх потреб, володіння інформацією та забезпечення доступу до соціальних прав і гарантій, збільшення можливостей приймаючих громад щодо соціальної підтримки вимушено переміщених осіб.

Дослідження, спрямовані на аналіз стану людей зі статусом ВПО, а також шляхів і методів їх соціальної інтеграції, почали з'являтися в українському науковому дискурсі, що був започаткований анексією Криму та збройним конфліктом на Донбасі. Вони презентувалися як дослідження неурядових організацій щодо соціального стану вимушено переміщених людей (ОБСЄ, 2014; Балакірева (ред.), 2016; Смаль і Позняк, 2016), так і результати наукових

розвідок українських дослідників щодо стану інтегрованості вимушено переміщених осіб у приймаючі громади (Газізова, 2019; Каплан, 2017; Кобзін та ін., 2020). Соціальна інтеграція ВПО, на думку І. Тітара (2016), може розглядатися у контексті двох підходів – соціокультурного (культурне навчання, зміна ідентичності) та ресурсного (отримання доступу до ринку праці, інтеграція у сферах житла, освіти, охорони здоров'я, громадянства, права).

Проблема соціальної інтеграції у наукових дослідженнях набула особливої актуальності після 2022 р. у зв'язку зі стрімким зростанням кількості внутрішньо переміщених людей і потребою обґрунтування шляхів допомоги їм (Коваліско і Бубняк, 2022; Легеза і Шевирталов, 2023; МОМ, 2023; Складярова, 2022).

Метою дослідження є оцінка стану соціальної інтегрованості людей зі статусом ВПО у приймаючі територіальні громади на основі збору й аналізу результатів анкетування ВПО.

Для реалізації мети дослідження було розв'язано такі завдання:

- охарактеризовано соціальні потреби людей зі статусом ВПО та визначено рівень їхньої обізнаності щодо наявності ресурсів для задоволення визначених потреб;
- проаналізовано основні труднощі, з якими зіштовхувалися люди зі статусом ВПО або члени їхніх сімей за час перебування в новій громаді;
- здійснено оцінку рівня задоволеності людей зі статусом ВПО наявними соціальними умовами проживання у приймаючих громадах.

Опитування проводилося у січні-лютому 2024 р. шляхом онлайн-анкетування (Google-форма). Участь в опитуванні була добровільною та анонімною, оголошення про проведення опитування розміщувалося у Вайбер-групах і Телеграм-каналах.

В опитуванні взяли участь 36 осіб зі статусом ВПО, із них 30 жінок (83,3%) та 6 чоловіків (16,7%). У результатах опитування представлено різні вікові групи: 2 респондентів/ок віком 18–29 років (5,6%), 12 – віком від 30 до 40 років (33,3%), 8 – 41–50 років (22,2%), 8 – 51–60 років (22,2%) та 6 респондентів(ок)

старше 60 років (16,7%).

Вивчення *обставин переміщення* свідчить, що більшість респондентів/ок (80,6%) уперше набули статусу ВПО після 2022 р.; 5,6% учасників/ць вказали, що вже були переміщені двічі; три і більше раз були переміщені 13,8% респондентів/ок. Серед причин для внутрішнього переміщення опитуваними визначено такі:

- бойові дії (обстріли) у населеному пункті (38,8%);
- безпосередня загроза населеному пункту (30,6%);
- окупація населеного пункту (25,0%);
- одразу після повномасштабного вторгнення (2,8%);
- у 2014 році з Донецька (2,8%).

У відповідь на запитання: «*Станом на зараз, чи Ви проживаєте у тій громаді, до якої планували виїхати?*» 55,6% опитаних відповіли ствердно; 33,3% заперечили і 11,1% дали свій варіант відповіді. Базовими причинами вибору приймаючої територіальної громади стали такі:

- наявність родичів, друзів, знайомих (72,1%);
- були у громаді раніше і сподобалося (11,1%);
- їхали навмання і вдалося залишитися (5,6%);
- доставили евакуаційним транспортом (5,6%);
- можливість знайти житло (5,6%).

77,7% респондентів/ок зі статусом ВПО орендують житло у приймаючій громаді; 11,1% проживають у родичів/друзів безкоштовно; 5,6% опитаних проживають безкоштовно у місцевих жителів/волонтерів; 5,6% проживають у соціальному житлі або гуртожитку.

Плани щодо подальшого проживання на момент опитування респонденти/ки визначили так:

- залишитися жити у приймаючій громаді (61,1%);
- повернутися додому за певних умов – зокрема, були визначені такі передумови: безпека в населеному пункті, завершення російського вторгнення, робота критичної

інфраструктури, відсутність обстрілів (13,9%);
 – переїхати в інше місто України (5,6%);
 – важко визначити (19,4%).

Оскільки більше половини опитаних людей зі статусом ВПО на разі не планують переїзд, можна зробити попередній висновок про те, що це може опосередковано свідчити як про задоволеність умовами проживання у приймаючій громаді, так і про втому від переміщення й усвідомлення труднощів, які його супроводжують. Водночас кожний/а п'ятий/а опитуваний/а не можуть визначити своїх планів щодо подальшого проживання у приймаючих громадах, із чого можна припустити, що це зумовлено невпевненістю щодо майбутнього. Оскільки більшість опитаних обґрунтувала вибір приймаючої громади наявністю у ній родичів, друзів чи знайомих, то це може впливати на рівень соціальної інтеграції у громаду, коли переміщена людина має до кого звернутися за інформацією чи допомогою.

Наступний блок запитань опитувальника був спрямований на виявлення *труднощів*, з якими зіштовхуються люди у процесі вимушеного переміщення (табл. 1).

На підставі аналізу результатів табл. 1 можна сформулювати висновок, що більше половини (55,6%) людей зі статусом ВПО особисто зіштовхнулися з труднощами у приймаючих територіальних громадах. 41,7% респондентів/ок не відновили працевлаштування станом на початок 2024 р. Серед трьох нагальних потреб, що виділені опитуваними, є житлові (83,3%), фінансові (44,4%) та сімейні (33,3%). Такі дані підтверджуються переліком необхідних умов, що визначені опитуваними для подальшого проживання у громаді, серед яких трьома найважливішими (у порядку спадання) є: наявність окремого житла, комфортність проживання та відсутність житла у місцях постійного проживання і неможливість до нього повернутися.

Наступний блок запитань стосувався характеру взаємодії людей зі статусом ВПО з мешканцями приймаючої громади, зокрема щодо ставлення місцевих жителів, наявності упереджень, відчуття інтегрованості у громаду (табл. 2).

Таблиця 1

Базові потреби та труднощі, результати опитування людей зі статусом ВПО, січень-лютий 2024 р.

Запитання / варіанти відповідей	%
<i>Виникнення труднощів у приймаючій громаді:</i>	
– особисто зіштовхувалися з труднощами	55,6
– особисто не мали, але чули від знайомих	22,2
– нічого не чули про це	22,2
<i>Працевлаштування у приймаючій громаді:</i>	
– утрата роботи (не відновлено працевлаштування)	41,7
– утрата роботи і працевлаштування у новій громаді	19,4
– наявність роботи зі скороченою (відтермінованою) зарплатою	8,3
– віддалена робота	5,6
– утрата роботи частково	2,8
– переїзд разом із працедавцем	2,8
– відсутність роботи ще до початку повномасштабного вторгнення	2,8
– пенсія	13,8
– відповідь відсутня	2,8
<i>Базові потреби (можливість вибрати до 3-х варіантів):</i>	
– власна домівка	83,3
– гроші	44,4
– близькі і члени родини, які перебувають далеко	33,3
– почуття безпеки	27,8
– оплачувана робота	27,8
– спілкування з друзями	25,0
– доступність інфраструктури	13,9
– домашні тварини	11,1
– улюблені та звичні речі	11,1
– якісне дозвілля	11,1
– захист прав	8,3
– почуття корисності	8,3
– правова підтримка	5,6
– розваги	5,6
<i>Умови для подальшого проживання у громаді (3 варіанти):</i>	
– наявність окремого житла	44,4
– комфортність проживання	36,1
– неможливість повернутися до постійного місця проживання	30,5
– наявність можливостей для самореалізації	27,8
– наявність роботи і зарплати на рівні довоєнній	22,2
– відкриття власного бізнесу	11,1
– об'єднання з родичами	8,3
(їх переїзд у приймаючу громаду)	
– можливість побудови нових дружніх зв'язків	16,8
– безпека проживання у громаді	2,8
– залишатися у приймаючій громаді незалежно від умов і обставин	2,8
– не залишатися у приймаючій громаді за жодних умов	2,8
– важко відповісти	5,6

Таблиця 2
**Ставлення місцевих жителів, результати
опитування людей зі статусом ВПО,
січень-лютий 2024 р.**

Запитання / варіанти відповідей	%
<i>Ставлення місцевих жителів до людей зі статусом ВПО:</i>	
– нейтральне	38,9
– дружнє та емпатійне	27,8
– байдуже	13,8
– напружене й агресивне	8,3
– різне, залежить від людей	2,8
– важко відповісти	5,6
– не маю бажання про це говорити	2,8
<i>Відчуття упередженого ставлення до людей зі статусом ВПО:</i>	
– не трапляється і не відчувається	13,8
– залежить від кола спілкування	22,2
– часом трапляється	16,8
– зрідка трапляється	13,8
– поодинокі випадки	11,1
– постійно трапляється	2,8
– періодично трапляється	11,1
– важко відповісти	8,4
<i>Хто переважно виявляє упереджене ставлення:</i>	
– сусіди, знайомі, колеги	47,2
– орендодавці житла	25,0
– працевласт	13,8
– державні службовці	8,4
– волонтери	8,4
– вчителі, викладачі, лікарі	2,8
– представники правоохоронних органів	5,6
– представники бізнесу, що продають товари чи надають послуги	5,6
<i>Відчуття інтегрованості та залучення у приймаючу громаду:</i>	
– переважає почуття ізоляції й інакшості	30,5
– переважає почуття відсутності різниці з місцевими мешканцями	30,5
– почуття корисності та потрібності	13,9
– почуття повної інтегрованості	5,6
– почуття повної ізоляції й виключення	5,6
– важко відповісти	11,1
– відмова надати відповідь	2,8
<i>Перешкоди для активної інтеграції у громаду (3 варіанти):</i>	
– особисті мотиви та переживання	60,0
– сприйняття місця проживання як тимчасового	48,9
– нестача інформації про можливості інтеграції	28,6
– відсутність комунікації з органами місцевої влади	25,0
– відсутність комунікації з місцевими мешканцями/мешканками	8,6
– незрозуміння необхідності залучення до життя громади	8,6
– несприйняття людей зі статусом ВПО у громаді	2,8
– вік	2,8
<i>Участь у житті громади людей зі статусом ВПО:</i>	
– долучення до місцевих програм для ВПО	36,1
– долучення до громадських обговорень	11,1
– підписання електронних петицій	13,9
– участь у роботі рад із питань ВПО	13,9
– нічого з перерахованого	2,8
– важко відповісти	2,8

Згідно з результатами опитування, майже дві третини (66,7%) вимушено переміщених людей оцінюють ставлення з боку місцевих жителів як нейтральне (38,9%) або дружнє та емпатійне (27,8%). Упереджене ставлення до внутрішньо переміщених людей залежить від кола спілкування (22,2% опитаних), трапляється час від часу (16,8%) або зрідка (13,8%); 13,8% респондентів/ок опитування не зіштовхувалися з упередженим ставленням до людей зі статусом ВПО. За результатами опитування найчастіше упереджене ставлення виявляють сусіди, знайомі або колеги (47,2%) або орендодавці житла (25,0%). Водночас відсутність упереджень і негативного ставлення до людей, які мають статус ВПО, не впливає, згідно з отриманими даними, на відчуття ними інтегрованості в приймаючу громаду, оскільки майже третина опитуваних (30,5%) відзначила переважання у них почуття ізоляції та інакшості. Ще 30,5% опитуваних відзначили відсутність різниці з місцевими мешканцями об'єднаної територіальної громади. Основними перешкодами інтеграції в громаду, на думку респондентів/ок, є особисті мотиви та переживання (60,0%) і власне сприйняття місця проживання як тимчасового (48,9%). 36,1% опитуваних долучаються до місцевих програм для людей зі статусом ВПО.

Відповідно, можна сформулювати припущення, що для місцевих мешканців статус внутрішньо переміщених осіб не є підставою для негативного/упередженого ставлення або носить індивідуальний, детермінований особистими ставленнями або установками характер. Натомість люди зі статусом ВПО не є готовими до інтеграції в громаду через сприйняття місця проживання в громаді як тимчасового та через особисті мотиви і переживання.

Місцеві громадські та державні ініціативи щодо залучення й інтеграції людей зі статусом ВПО охоплюють трохи більше третини цільової аудиторії (36,1%), натомість активну участь у житті громади на рівні громадських слухань і обговорень із широкого кола питань беруть 11,1% досліджуваних.

Окремий блок запитань опитувальника стосувався оцінки задоволеності ВПО рівнем підтримки з боку різних соціальних інституцій. Респондентам/кам пропонувалося оцінити за шкалою від 1 до 5 балів рівень їх задоволеності підтримкою внутрішньо переміщених осіб із

боку визначених інституцій (де 1 – мінімальний бал, а 5 – максимальний). Середні результати оцінювання проілюстровано в табл. 3.

Таблиця 3
Задоволеність рівнем підтримки, результати опитування людей зі статусом ВПО, січень-лютий 2024 р.

Соціальні інституції	Середня оцінка
Державні органи влади	1,94
Місцева влада у приймаючій громаді	2,00
Неурядові організації (громадські, благодійні, волонтерські)	3,39
Соціальні заклади та установи	2,86
Державні заклади освіти	2,36
Державні заклади охорони здоров'я	2,69
Державні заклади охорони правопорядку	2,36
Заклади культури	2,47

Із отриманих результатів оцінювання видно, що переважна більшість респондентів/ок не задоволена рівнем підтримки з боку різних соціальних інституцій, державних закладів і органів влади. Це може свідчити про значну різницю між очікуваннями вимушено переміщених людей щодо подальшої підтримки та реаліями й можливостями інституцій щодо надання такої підтримки. Важливо зазначити, що в опитувальнику не були передбачені відкриті запитання щодо визначення, чим саме зумовлені ті чи інші варіанти оцінювання. З огляду на це, вважаємо необхідним розроблення стратегії та механізмів комунікації державних закладів і органів влади з місцевими мешканцями (як постійними, так і переміщеними) щодо можливостей та умов надання підтримки. Такий висновок зумовлений як низькими результатами оцінювання діяльності таких органів і закладів, так і відповідями на наступні запитання опитувальника щодо відкритості цих соціальних інституцій та обізнаності вимушено переміщених людей про їхню діяльність. З'ясовано, що 83,3% опитованих є обізнаними щодо діяльності недержавних та/або волонтерських організацій у громаді, із них 75% зверталися до цих організацій

по допомогу. Натомість 47,2% респондентів/ок оцінюють місцеві органи влади як недостатньо відкриті до проблем ВПО; ще 19,4% – як байдужі до проблем ВПО з відсутністю бажання щодо їх вирішення.

Таким чином, узагальнені результати дослідження дають можливість сформулювати висновки щодо соціальної інтегрованості людей зі статусом ВПО у приймаючі громади. Рівень соціальної інтеграції визначався на основі результатів задоволення базових потреб і визначення труднощів вимушено переміщених осіб, ставлення до них місцевих жителів та оцінки задоволеності рівнем підтримки з боку органів місцевої і державної влади. Більше половини людей зі статусом ВПО особисто зіштовхнулися з труднощами у приймаючих територіальних громадах. Більше третини респондентів/ок не відновили працевлаштування станом на початок 2024 р. Нагальними потребами, на думку опитованих, є вирішення житлових, фінансових та сімейних труднощів. Відсутність або неможливість відновити працевлаштування визначено серйозною перепорою у соціальній інтеграції людей зі статусом ВПО у приймаючі громади. Більшість вимушено переміщених людей оцінює ставлення до них із боку місцевих жителів як нейтральне або дружнє і емпатійне. Випадки упередженого ставлення до внутрішньо переміщених осіб залежать від кола їх спілкування, трапляються час від часу або мають поодинокий характер. Близько третини опитованих відчують почуття ізольованості та інакшості у приймаючій громаді. Опитувані люди зі статусом ВПО не є готовими до інтеграції у громаду через сприйняття місця проживання в громаді як тимчасового, а також через особисті мотиви і переживання. Переважна більшість респондентів/ок не задоволена рівнем підтримки з боку органів влади, державних закладів і соціальних інституцій.

Перспективою подальших напрацювань повинні бути обґрунтовані рекомендації, дорожні карти та механізми соціальної адаптації та інтеграції людей зі статусом ВПО у приймаючі громади.

Література

1. ОБСЄ. Внутрішньо переміщені особи в Україні. Тематичний звіт. 12 серпня 2014 р. ОБСЄ. URL: <https://www.slideshare.net/DonbassFullAccess/ss-91011058>
2. Вимушені переселенці та приймаючі громади: уроки для ефективної суспільної адаптації й інтеграції : наукова доповідь / за ред. О. М. Балакіревої. Київ, 2016. 140 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/295.pdf>

3. Смал В., Позняк О. Внутрішньо переміщені особи: соціальна та економічна інтеграція в приймаючих громадах. За матеріалами Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей. Проект ПРОМІС, 2016. URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-91693812/91693812>

4. Газізова О. Шляхи подолання соціокультурних конфліктів у процесі інтеграції внутрішньо переміщених осіб у нові територіальні громади. *Українознавчий альманах*. 2019. Вип. 25. С. 44–48. DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2019.25.7>

5. Каплан Ю. Б. Особливості інтеграції та адаптації внутрішньо переміщених осіб у нових територіальних громадах: питання реалізації політичних прав і свобод. *Національний інститут стратегічних досліджень*, 2017. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-12/perem_osoby-2f1a8.pdf

6. Методичний посібник з оцінювання потреб ВПО у громадах / Д. Кобзін та ін. Харків, 2020. 246 с. URL: <https://rm.coe.int/manual-needs-assessment-idps/16809f43da>

7. Тітар І. О. Поняття та критерії адаптації й інтеграції внутрішньо переміщених осіб і умови скасування статусу переселенця. *Український соціум*. 2016. № 4(59). С. 58–68. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2016.04.057>

8. Коваліско Н. В., Бубняк С. М. Соціальне самопочуття внутрішньо переміщених осіб в Україні: соціологічний дискурс : монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 294 с. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/Sotsialne-samopochuttia-vnutrishno-peremishchenykh-osib.-Kovalisko-N.V.-Bubniak-S.M..pdf>

9. Лебеза Ю. О., Шевирталов В. С. Публічне управління процесами соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 1. С. 125–128. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.1.21>

10. МОМ. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Опитування загального населення. Раунд 12. 23 січня 2023 р. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-zvit-pro-vnutrishne-peremishchennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-0>

11. Склярюва І. Потреби ВПО у воєнний час: досвід громадського сектора України на прикладі ініціативи Shelter Ukraine. *Соціологічні студії*. 2022. № 2(21). С. 57–67. DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2022-02-57-67>

References

1. OSCE. (2014). Vnutrishno peremishcheni osoby v Ukraini. Tematychnyi zvit. 12 serpnia 2014 [Internally displaced persons in Ukraine. Thematic report. 12 August 2014]. Retrieved from <https://www.slideshare.net/DonbassFullAccess/ss-91011058> [in Ukrainian].

2. Balakirieva, O. (Ed.). (2016). Vymusheni pereselentsi ta pryimaiuchi hromady: uroky dlia efektyvnoi suspilnoi adaptatsii y intehtatsii: naukova dopovid. [Internal Migrants and Hosting Communities: Lessons of Effective Social Adaptation and Integration: A Scientific Report]. Kyiv: NAS of Ukraine; Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine. Retrieved from <http://ief.org.ua/docs/sr/295.pdf> [in Ukrainian].

3. Smal, V., & Pozniak, O. (2016). Vnutrishno peremishcheni osoby: Sotsialna ta ekonomichna intehtatsiia v pryimaiuchykh hromadakh. Za materialamy Vinnytskoi, Zaporizkoi, Ivano-Frankivskoi ta Poltavskoi oblasti [Internally displaced persons: Social and economic integration in host communities. Based on the materials of Vinnytsia, Zaporizhzhia, Ivano-Frankivsk and Poltava regions]. Project PROMIS. Retrieved from <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-91693812/91693812> [in Ukrainian].

4. Hazizova, O. (2019). Shliakhy podolannia sotsiokulturnykh konfliktiv u protsesi intehtatsii vnutrishno peremishchenykh osib u novi terytorialni hromady [Ways of overcoming of socio-cultural conflicts in the process of integrating of internally displaced persons into new territorial communities]. *Ukrainoznavchyi almanakh – Almanac of Ukrainian Studies*, 25, 44–48. DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2019.25.7> [in Ukrainian].

5. Kaplan, Y. B. (2017). Osoblyvosti intehtatsii ta adaptatsii vnutrishno peremishchenykh osib u novykh terytorialnykh hromadakh: pytannia realizatsii politychnykh prav i svobod [Peculiarities of integration and adaptation of internally displaced persons in new territorial communities: issues of political rights and freedoms]. National Institute for Strategic Studies. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-12/perem_osoby-2f1a8.pdf [in Ukrainian].

6. Kobzin, D., Levkina, G., Luneva, O., Chernousov, A., & Shcherban, S. (2020). Metodychnyi posibnyk z otsiniuvannia potreb VPO u hromadakh [Methodological guide to assessing the needs of IDPs in communities]. Kharkiv: Kharkiv Institute for Social Research. Retrieved from <https://rm.coe.int/manual-needs-assessment-idps/16809f43da> [in Ukrainian].

7. Titar, I. O. (2016). Poniattia ta kryterii adaptatsii y intehtatsii vnutrishno peremishchenykh osib i umovy skasuvannia statusu pereselentsia [Concepts and criteria of internally displaced persons' adaptation and integration and terms of idp status withdrawal]. *Ukrainskyi sotsium – Ukrainian socium*, 4(59), 57–68. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2016.04.057> [in Ukrainian].

8. Kovalisko, N. V., & Bubniak, S. M. (2022). Sotsialne samopochuttia vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini: sotsiolohichniy dyskurs [Social well-being of internally displaced persons in Ukraine: sociological discourse]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. Retrieved from <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/Sotsialne-samopochuttia-vnutrishno-peremishchenykh-osib.-Kovalisko-N.V.-Bubniak-S.M..pdf> [in Ukrainian].

9. Legeza, Y. O., & Shevyrtalov, V. S. (2023). Publichne upravlinnia protsesamy sotsialnoi intehtratsii vnutrishno peremishchenykh osib v Ukraini [Public management of the processes of social integration of internally displaced persons in Ukraine]. *Dniprovskiyi naukoviyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykhologii, prava – Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology, Law, 1*, 125–128. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.1.21> [in Ukrainian].

10. MOM [IOM] (2023). Zvit pro vnutrishnie peremishchennia v Ukraini. Opytuvannia zahalnoho naselennia. Raund 12. 23 sichnia 2023 roku [Report on internal displacement in Ukraine. Survey of the general population. Round 12. 23 January 2023]. Retrieved from <https://dtm.iom.int/reports/ukraina-zvit-pro-vnutrishne-peremishchennya-v-ukraini-opytuvannya-zagalnogo-naselennya-0> [in Ukrainian].

11. Skliarova, I. (2022). Potreby VPO u voiennyi chas: dosvid hromadskoho sektoru Ukrainy na prykladi initsiatyvy Shelter Ukraine [The Needs of IDPs in Wartime: Experience of the Public Sector of Ukraine on the Example of Shelter Ukraine Initiative]. *Sotsiolohichni studii – Sociological studios, 2(21)*. DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2022-02-57-67> [in Ukrainian].

Павлик Н. П., Гордон М. В., Оленцевич Н. В. Соціальна інтеграція людей зі статусом ВПО у приймаючих громадах: результати опитування

У статті представлено результати опитування людей зі статусом ВПО (внутрішньо переміщені особи) у січні-лютому 2024 р. Опитування відбувалося онлайн із метою визначити базові потреби та труднощі вимушено переміщених людей, ставлення до них місцевих жителів та задоволеність рівнем підтримки з боку державних закладів та органів влади. Участь в опитуванні взяли 36 людей зі статусом ВПО. За результатами опитування сформульовано висновки, що кожна друга людина зі статусом ВПО особисто зіштовхнулася з труднощами у приймаючих територіальних громадах. Більше третини опитуваних не відновили своє працевлаштування станом на початок 2024 р. Найбільш нагальними потребами вимушено переміщених людей визначено житлові, фінансові та сімейні. Відсутність або неможливість відновити працевлаштування є бар'єром у соціальній інтеграції людей зі статусом ВПО у приймаючі громади. Більшість вимушено переміщених людей оцінює ставлення до них із боку місцевих жителів як нейтральне або дружнє і емпатійне. Випадки упередженого ставлення до внутрішньо переміщених людей залежать від кола їх спілкування, трапляються час від часу або зрідка. Близько третини опитуваних відзначають у себе переважання почуття ізольованості та інакшості у приймаючій громаді. Опитувані люди зі статусом ВПО не є готовими до інтеграції в громаду через сприйняття місця проживання в громаді як тимчасового, а також особисті мотиви і переживання. Переважна більшість вимушено переміщених людей не задоволена рівнем підтримки з боку органів влади, державних закладів і соціальних інституцій.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи (ВПО), приймаючі громади, територіальні громади, соціальна інтеграція.

Pavlyk N. P., Gordon M. V., Olentsevych N. V. Social integration of IDPs (internally displaced people) in host communities: results of the survey

The article presents the results of the survey of people with IDP status in January-February 2024. The survey was conducted online to determine basic needs and difficulties of IDPs, attitudes of local residents towards them and satisfaction with the level of support provided by state institutions and authorities. A total of 36 people with IDP status took part in the survey. The results of the survey show that every second person with IDP status was personally confronted with difficulties in the host communities. More than a third of respondents had not yet resumed employment by the beginning of 2024. The most urgent needs of IDPs were identified in the areas of housing, finances and family. The lack of or inability to resume employment is an obstacle to the social integration of people with IDP status into host communities. The majority of IDPs consider the attitude of local residents towards them to be neutral or friendly and empathetic. Cases of prejudiced attitudes towards IDPs depend on their social environment and occur from time to time or occasionally. Around a third of respondents reported a prevailing feeling of isolation and alienation in the host community. The respondents with IDP status are not willing to integrate into the community because they perceive their residence in the community as temporary, as well as due to personal motives and experiences. The vast majority of IDPs are not satisfied with the support provided by authorities, state institutions and social organisations. At the same time, respondents highly value the role of non-governmental organisations (NGOs, charities, voluntary movements) in supporting internally displaced people.

Key words: internally displaced people (IDP), host communities, territorial communities, social integration.

Стаття надійшла до редакції 24.06.2024 р.
Прийнято до друку 27.09.2024 р.

